පුවත්පතක කතාව

19 වැනි සියවසේ සිංහල පුවත්පත්

ඇම්. සී. ඉඳුනිල් ප්‍රනාන්දු

එම පුවත්පත පිළිබඳව මෙන් ම සිංහල මුද්‍රණාලය පිළිබඳව ද ඇත්තේ පරස්පර විරෝධී මත ය. දැනට පොදු විශ්වාසය පවතින්නේ සිංහල බෞද්ධයන් සතු ප්‍රථම මුද්‍රණාලය එංගලන්තයේ නිපදවනු ලැබූ සියම් රජු සතුව තිබී ක්‍රි. ව. 1860 දී බුලත්ගම ධර්මාලංකාර සිරිසුමන නාහිමියන්ට තෑගි ලැබුණ මුද්‍රණාලය ගාල්ලේ පිහිටුවනු ලැබූ බව ය. එම මුද්‍රණාලය මගින් මුද්‍රණය කර වූ ප්‍රථම සිංහල පුවත්පත වූ "ලංකාලෝකය" පුවත්පත 1961 සැප්තැම්බර 10 දින නිකුත්වූ බව ය. එම මුද්‍රණ යන්ත්‍රය අද දක්වා කතලුවේ රත්වැල්ල විහාර ස්ථානයේ කෞතුක භාණ්ඩයක් ලෙස තබා ඇත.

නමුත් පංචාංග ලිතක් 1854 දී ප්‍රථම වරට මුද්‍රණය කර ඇත. එහි සඳහන් වන්නේ ශක වර්ෂ 1777 දී බව ය. මේ අනුව ක්‍රි.ව. 1854 වශයෙන් තීරණය කළ හැක. එය හීනටිගල ගණිතාචාර්යතුමා ගේ ශිෂ්‍ය අහුන්ගල්ලේ ගුරුතුමා නමින් ප්‍රකටව සිටි අර්නෝලිස් මැත්ඩිස් අබයසේකර අප්පුහාමි මහතා විසින් සිදු කරන ලද්දකි. මේ වන තුරු එම ග්‍රන්ථය මුද්‍රණය කළ මුද්‍රණාලය පිළිබඳ තොරතුරු සොයා ගැනීමට නොහැකිව තිබේ. එම මුද්‍රණාලය සිංහල බෞද්ධයන් සතු මුද්‍රණාලයක් විය යුතු බව ට උපකල්පනය කරමි.

බටුවන්තුඩාවේ ශ්‍රී දේවරක්ෂිත පඬිතුමා ඩී. ජේ. ගොගර්ලි දේව ගැතිතුමන්ට පෙරදිග භාෂා ඉගැන්වීමේ යෙදී ඇත. ගොගර්ලි දේව ගැතිතුමා ක්‍රිස්තියානි සාහිත්‍යය ගැන දැඩි උනන්දුවක් දැක්වූ අයෙකි. පෙරදිග භාෂා දැනීම වඩා ගැනීමට ගුරුතුමකු සොයන්නට විය.ගරු ගැස්ලම් දේව ගැතිතුමාට මෙම අවශ්‍යතාව දන්වනු ලැබී ය. එතුමා නිර්දේශ කළේ බටුවන්තුඩාව පඬිතුමා ය. එවකට ගොගර්ලි, දේව ගැතිතුමන් සභාව මගින් පාලනය කරන ලද විධිමත් ශාස්ත්‍ර ශාලාවක් විය.

සිංහල බෞද්ධයන් සතු වූ ප්‍රථම මුද්‍රිත පුවත්පත 1861 සැප්තැම්බර 10 වැනි දින ප්‍රථම වරට නිකුත් වූ "ලංකා ලෝකය" නමැති පුවත්පත යි.

"තෝමස් ස්කූල්" නමින් එය නම් කර තිබුණි. එහි උගැන්වීමට ආචාර්ය පදවිය බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමාට ලැබුණි.

මෙසේ ඉගැන්වීම ප්‍රධානියට මෙන් ම සිසු කැලටත් පෙරදිග භාෂා ශාස්ත්‍රය උගන්වන සමයේ දී ගොගර්ලි දේවගැතිතුමා විසින් රචිත "ක්‍රිස්තියානි ප්‍රඥප්ති" නමින් ග්‍රන්ථයක් විය. එය බුදු දහමේ ඉගැන්වීමට ප්‍රති පක්ෂ ය. මෙහි සෝදුපත් බැලීම (ශුද්ධි පත්‍රාලෝකනය) කර දීමේ ඉල්ලුමට තම විරෝධය දැක් විය. මෙය ඉටු නොකළොත් බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමා රැකියාවෙන් නෙරපන බවට තර්ජන කෙරිණි." මම ලෞකික ජීවිතය අනුව අන්‍ය ආගමිකයන් සමග කටයුතු කරන නමුත් ලෝකෝත්තර ජීවිතය අනුව එසේ හවුල් වීම මගෙන් සිදු නොවේ" යන්න අභීතව බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමාගෙන් ප්‍රකාශ විය. රැකියාවෙන් ඉවත් කිරීමට ප්‍රථම ස්වකැමැත්තෙන් ඉල්ලා අස්වීමේ ලිපිය භාර දුන්නේ ය. ස්වල්ප දිනකින් පඬිතුමා ගේ ගුණ නුවණ ගැන සිහි කළ දේවගැතිවරයා ආචාර්ය මගිලන්තේ නාහිමියන්ට කරුණු කියා බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමා නැවත ගුරු සේවයේ පිහිටුවේ ය.

පසු කාලයක දී "ක්‍රිස්තියානි ප්‍රඥප්ති" යන ග්‍රන්ථයට ප්‍රති පක්ෂව බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමා රචනා කළ ග්‍රන්ථයක් විය. එය නම් කෙරුණේ "ක්‍රිස්තියානි ප්‍රඥප්ති ඛණ්ඩය" නමින් බව ද ග්‍රන්ථය මුද්‍රණය කරලීමට සුදුසු යන්ත්‍රාලයක් සෙවූ නමුත් බෞද්ධයකු සතු එක ද යන්ත්‍රාලයක් වත් සොයා ගැනීමට අපහසු වූ බව ද කියැ වේ. අබෞද්ධයන් මෙම ග්‍රන්ථය මුද්‍රණය කරවීම ප්‍රතික්ෂේප කර ඇත.

විසිගතර හැවිරිදි වියේ දී සිවුරු හැර ඇති බව ප්‍රකාශ විය. එම වසර 1845 විය. මෙම ග්‍රන්ථය මුද්‍රණය කරවා ඇත්තේ 1854 බව සාක්ෂි ඇත.

මෙකල බෞද්ධයන් සතු මුද්‍රණාලයක් නොවීමෙන් මෙය මුද්‍රණය කරවීමට අබෞද්ධයන් විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදින් පසුබට නොවූ එතුමා මුද්‍රණාලයක් පිහිටුවීමට කටයුතු සලස්වා ඇත.

එකල කොල්ලුපිටියේ විසූ ප්‍රවානිස් නම් ශිල්පියකු ලවා ලී වලින් සාදවන ලද යන්ත්‍රයක ආධාරයෙන් අකුරු කප්පවා එම ග්‍රන්ථය මුද්‍රණය කරවීමට පියවර ගන්නා ලදි. මෙම යන්ත්‍රාලය පසු කලක ක්‍රමයෙන් දියුණු තත්ත්වයට පත් විය. එය නම් කෙරුනේ "ලංකාභිනව විශ්‍රෘත යන්ත්‍රාලය" නමිනි. මෙම යන්ත්‍රාලය එතුමගෙන් පසු රොබට් බටුවන්තුඩාවේ මහතා ට අයත් විය.

1908 දෙසැම්බර් 7 වැනිද ප්‍රථම වරට එච්. ඇස්. පෙරේරා මහතා ගේ අයිතිය යටතේ හා කර්තෘත්වයෙන් නිකුත් වූ "දිනමිණ" පුවත්පත මුද්‍රණය කෙරුනේ ද මෙම යන්ත්‍රාලයෙනි.

අදටත් දකින්ට ඇති සියම් රජුගෙන් තෑගි වශයෙන් ලැබුන එංගලන්තයේ නිපද වූ යන්ත්‍රාලය විදේශීය නිෂ්පාදනයක් වන අතර "විශ්‍රෘත යන්ත්‍රාලය" තනිකර ම ස්වදේශිකයකු ගේ ස්වදේශීය නිර්මාණයකි.

මෙම පරස්පර විරෝධී තොරතුරු අනුව පෙනී යන්නේ 1860 දී ගෙන්වන ලදුව ගාල්ලේ පෙට්ටිගල වත්තේ පිහිටු වූ සියම් රජුගෙන් තෑගි ලද මුද්‍රණාලය ද බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමා නිපදවා ලූ යන්ත්‍රාලය ද පළමු සිංහල බෞද්ධයන් සතු මුද්‍රණාලය බවට පත් වන්නේ ය යන ප්‍රශ්නය යි.

1860 දී පිහිටුවාලූ යන්ත්‍රාලය ගැන දකුණු පලාතේ උපන් බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමා නොදැන සිටියා ය යන්න ඇදහිය නොහැක. 1862 "ලක්මිණි පහන" මුද්‍රණය කළ යන්ත්‍රාලයක මෙම ග්‍රන්ථය මුද්‍රණය කර ගැනීම පඬිතුමාට ඉතා පහසු කාර්යයක් ව තිබෙන්නට ඇත.

රජයේ ලියා පදිංචි කරන ලද පුවත්පතක් වශයෙන් මුද්‍රණය කරවූ ප්‍රථම පුවත්පත 1862 දී එළි දැක්වූ ලක්මිණි පහන යි. නමුත් සිංහල බෞද්ධයන් සතු වූ ප්‍රථම මුද්‍රිත පුවත්පත 1861 සැප්තැම්බර 10 වැනි දින ප්‍රථම වරට නිකුත් වූ "ලංකා ලෝකය" නමැති පුවත්පත යි.

19 වැනි සියවසේ දකුණු පලාතේ විසූ බුලත්ගම ධර්මාලංකාර සිරිසුමන නා හිමියන් හට සියම් රජුගෙන් ත්‍යාගයක් ලෙස ලැබූ මුද්‍රණාලයක්

1860 දී ගාලූ වරායෙන් ගොඩබාන ලදුව ගාල්ල ප්‍රථම බෞද්ධ මුද්‍රණාලය යැයි ප්‍රසිද්ධ විය. මෙම මුද්‍රණාලය එංගලන්තයෙන් ගෙන්වා ගත් එකකි.

වසරකට පසු ප්‍රථම සිංහල පුවත්පත වන 'ලංකාලෝකය' නිකුත් විය. එම පුවත්පතේ අයිතිකරු ලෙස සඳහන්ව ඇත්තේ ඩී. ඩබ්ලිව්. කේ. විජේවර්ධන මුදලිතුමා ය. පුවත්පත ප්‍රසිද්ධ කර ඇත්තේ ඩබ්ලිව්. ඒ. ඊවින් නම්කි. එහි කර්තෘ ධූරය ඩබ්ලිව්. පී. රණසිංහ මහතා විසින් දරා ඇත.

මෙම පුවත්පත පවත්වා ගෙන ගොස් ඇත්තේ මාස ගණනකි. මෙම පුවත්පතේ පිටපත් කුමාරකන්ද විහාරයේ තැන්පත්ව ඇති බව කියනු ලැබේ.

1860 ප්‍රථම සිංහල පුවත්පත වූ 'ලංකාලෝකය' පුවත්පතේ දැනට සොයාගත හැකි පිටපත්වලින් සෘජු ලෙස නිදහස, ස්වරාජ්‍ය පිළිබඳ අදහස ප්‍රකාශ නොකළත් යටත් විජිත වාදයේ බලපෑමෙන් පීඩනයට පත් ලාංකිකයා සිංහලයන් බුදුදහම රැක ගැනීමේ අවශ්‍යතාව පෙන්වා දෙනු ලැබූ බව එක් පුවත්පතක සඳහන්ව තිබුණි.

හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල නායක හිමියෝ එවකට දකුණු ලක කීර්තිමත්ව වැජඹුණු ස්වකීය කල්‍යාණ මිත්‍ර කලේගානේ සීලවංශ මහ ස්ථවිර පාදයන් වහන්සේ ගේ සහාය ඇතිව ගාල්ලේ බෙරගහගොඩැල්ලේ ශ්‍රී සුදර්ශන පරමානන්ද විහාරයෙහි 1858 සිට 1869 වශයෙන් බොහෝ ගිහි පැවිදි ශිෂ්‍ය සමූහයාට ශාස්ත්‍ර දානය කරමින් විසූහ. මේ කාලය තුළ දී බෞද්ධයන් සඳහා ගාල්ලේ පෙට්ටිගල වත්තේ 'ලංකෝපකාර' නම් මුද්‍රණාලයක් පිහිටුවීමට එවක ඒ සඳහා සියම් රටේ රජතුමා ගෙන් ආධාර ලබාගත් මිනුවන්ගොඩ පරමානන්ද විහාර වාසී බුලත්ගම සිරි ධර්මාලංකාර සුමනතිස්ස ස්වාමීන්ද්‍රයන්වහන්සේ ට සහාය වූ සේක.

ලක්මිණි පහන

1862 සැප්තැම්බර් 11 ලක්මිණි පහන සිංහල පුවත්පත නිකුත් විය. එය ලංකා රජයේ ලියාපදිංචි කල ප්‍රථම සිංහල පුවත්පත විය. සතිපතා පුවත්පතකි.

එම පුවත්පත සඳහා පුරෝගාමී වූයේ ගාල්ලේ ගුණතිලක අතපත්තු මුදලිතුමා ය. එවකට සල්පිටි කෝරලයේ මුදලි පදවිය දැරූ රජයේ දේශීය නිලධාරියකු විය.

1862 සැප්තැම්බර් 11 ලක්මිණි පහන සිංහල පුවත්පත නිකුත් විය. එය ලංකා රජයේ ලියාපදිංචි කළ ප්‍රථම සිංහල පුවත්පත විය.

රත්මලානේ පරමධම්මචේතිය පරිවෙනාධිපති වලානේ ශ්‍රී සිද්ධාර්ත හිමියන් ද බටුවන්තුඩාවේ ශ්‍රී දේවරක්ෂිත පඬිතුමා, කොග්ගල ගුරුතුමා නමින් සුප්‍රසිද්ධව සිටි ජොහැන්නස් පණ්ඩිත තිලක මහතා යන අය ගිහි පැවිදි අනුශාසකවරු විය. මුල්ම කර්තෘ වරයා කොග්ගල ගුරුතුමා විය. මෙම පත්‍රය පටන් ගැනීමට බෙහෝ. අදහස් දීමෙන් පිරිස දිරිමත් කල අය අතර වෑවස්ථාදයක මන්ත්‍රී මණ්ඩලයේ බර්ගර් ජනයා නියෝජනය කළ නිල නොලත් මන්ත්‍රී සී. ඒ.ලොරන්ස් මැතිතමා ද පෙඩ්‍රික් හා ලුවී නැල් යන මහත්වරු ද වූ බව කිය වේ.

කොළඹ ඇතුත් බඳින වත්තේ පදිංචි ජයසූරිය ආරච්චිගේ හෙන්ද්‍රික් පෙරේරා මහතා වුල්වැන්ඩෝ විදියේ අංක 77 මුද්‍රණාලයෙන් මුද්‍රණය කරවා ඇත. පත්‍ර පිටුවක් 18X12 ප්‍රමාණයෙන් යුක්ත විය. පත්‍රයක මිල පනමක් විය. මුලදී දෙසතියකට වරක් පල කරන ලදී. ප්‍රථම පුවත්පත පල වුනේ සැප්තැම්බර් 11 දින දී ය. දෙවැන්න සැප්තැම්බර් 27 දින හා තුන්වැන්න ඔක්තෝබර් 7 දින පල කරන ලදී. 1863 ජනවාරි 3 වැනි දින පටන් සතිපතා පුවත්පතක් ලෙස පවත්වාගෙන යනු ලැබී ය. පලවුණේ සෙනසුරාද දිනයන්හි දී ය.

කොග්ගල ගුරුතුමා කතුවරයා වශයෙන් වැඩ කලේ මාස කීපයකි. වසර 20 ක කාලයක් තුළ බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමා ඇතුළු කීප දෙනකු ම කතු කම කර ඇත.

ඒ වන විට දිවයින තුළ ටයිම්ස්, ඔබ්සවර්, එක්සැමිනර් යන පුවත්පත් ප්‍රධාන ස්ථාන ගෙන තිබුණි. සිංහල පුවත්පතක් පිළිබඳ ඉංග්‍රීසියෙන් පල වූ එක්සැමිනර් පුවත්පත ඉමහත් සැලකිල්ලක් දක්වා තිබුන බව පෙනී යයි.

මෙම පුවත්පතේ කරන්නවල බඩුබාහිරාදිය ප්‍රවාහනය කිරීමට අය කරන කුලිය පවා ඒ ඒ නගරවල දුර අනුව ප්‍රකාශයට පත් කොට ඇත. කොළඹ කඩවල බඩුමිල . මධුර ද්‍රව්‍ය, දඩමස්, පලාපල, නානාද්‍රව්‍ය, එළවළු ආදිය වශයෙන් වෙන ම තීරුවලට යොද ය.

වසර එකක් හා මාස 8 ක් පල කිරීමෙන් පසු නවතා දමා ඇත. නැවත දෙවන වරට ආරම්භ වී ඇත්තේ 1864 මැයි මස 26 දිනදී ය. පසුව නවතා දමා තුන් වැනි වරට 1865 අගෝස්තු 16 වැනි දින අරඹන ලදී.

මෙලෙස 1862 සිට 1882 දක්වා කඩින්කඩ නවතමින් නැවත අරඹමින් පවත්වා ගෙන ආ පුවත්පත වසර 20කට පසු නවතා දමනු ලැබී ය.

නැවත වරක් 1883 ජූලි මස 28 වැනි දින .ඇම්.ධර්මරත්න පඬිතුමා ගේ කතුවරත්වයෙන් පත්‍රය 4 වැනි වරට පල විය. එය වසර 40 ක් අඛන්ඩව පැවති ඇත. ධර්මරත්න මහතා ගේ රෝගී තත්ත්වය මෙයට බලපා ඇත. මෙම පත්‍රයට පුරා 40

ලක්රිවිකිරණ පුවත්පත 1863 ජූලි 4 වැනි දින පළමු වරට නිකුත් කෙරුණි. එය සතිපතා පුවත්පතකි.

වසරක් ධර්මරත්න මහතා අතින් ලියැවුන ලිපි දහස් ගණනකි.

නැවත 5වැනි වතාවට ආරම්භ වූණේ 1934 වැනි වසරේ දි ය. ඒ වර කතුවරයා වූයේ කුමරතුඟු මුනිදස් මැතිතුමාණෝ ය. එහෙත් පවත්වා ගෙන යා හැකි වූයේ ස්වල්ප කාලයකි.

ලක්රිවිකිරණ

ලක්රිවිකිරණ පුවත්පත 1863 ජූලි 4 වැනි දින පලමු වරට නිකුත් කෙරුණි. එය සතිපතා පුවත්පතකි. එය පල කරනු ලැබුවේ කොළඹ පිටකොටුවේ 4 වැනි හරස් විදියේ අංක 86 දරන ස්ථානයේ වැඩිදමත් පෙරේරා සහ සමාගම මගිනි.

මෙම පුවත්පත ගැන යහපත් ප්‍රතිචාරයක් ඉංග්‍රීසි 'ඔබ්සවර්' පුවත්පත හා සමකාලීන සිංහල පුවත්පත වූ ලක්මිණි පහනේ දක්වා ඇත.

මෙම පුවත්පතේ අදහස පත්‍රයෙන් දක්වා ඇති අන්දම මෙසේ ය. කියවීමෙන් අධර්මිෂ්ට ක්‍රියා අඩු වී යයි. අට ලක්ෂයක් ජනයා සිටින ලක්දිවෙහි සිංහල පුවත්පත් ඇත්තේ එකකි.

එය ප්‍රමාණවත් නොවන නිසා මෙම පත්‍රය පල කිරීමට අදහස් කෙලෙමු. මෙම දිවයින ඊශ්වරයා ගේ උපන, ආදම් ගේ පරාදීසය, බුදුන් තෙවරක් ම වැඩි එකම විදේශ රට, සලමන් පැමිණි දිවයින, මුතු කැටය, ඉඳුනිල් මැණික, පොල් උයන, කෝපි කැලය යන විවිධ නම් වලින් හඳුන්වති. ජනතාව ගේ සුබ සිද්ධිය තකා මෙම පත්‍රය ප්‍රසිද්ධ කරවමු.

1863 ආරම්භයේ සිට 1885 පෙබරවාරි 19 වැනිද අභාවප්‍රාප්ත වනතුරු ලක්රිවි කිරණ පුවත්පතේ කර්තෘ ධූරය දැරුවේ දෙන් කොරනේලියස් විරක්කොඩි මහතා ය.

සරසවි සඳරැස

19 වැනි සියවසේ නව වැනි දශකය වන විටත් ස්වභාෂාව වන සිංහල බසින් පල වූ පුවත්පත් අයත්ව තිබුණේ විරාගත අදහස් හා සම්ප්‍රදයන් ගරු කළ ගතානුගතික මතධාරීන් ස්වල්ප දෙනකු අත ය. අන්‍ය ව්‍යාපාරික අංශවල මෙන් කලට වේලාවට කටයුතු කරන නියතවාදි, අප්‍රමාදව කැපවීමෙන් යුතුව වැඩෙහි නියුතු පිරිසක් ස්වදේශීය පුවත්පත් කෙරෙහි අවශ්‍ය වීමේ අගය දැනුණි.

මෙම වකවානුව වන විට පුරාණ සිංහල රජවරුන් ගේ පාලන සමයේ දී දක්නට නොලැබුන අන්දමෙ

අපකීර්තිමත් පසු බෑමකට දේශීය සිංහල බෞද්ධයන් ලක් වී තිබුණි. මෙම තත්ත්වයෙන් ගොඩ ඒමේ අවශ්‍යතාව තදින් දැනුණි. මෙම කනගාටුදායක තත්ත්වය යටතේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නංවාලීම බෞද්ධ භික්ෂූන් වෙතින් කළ යුතු කාර්යයක් බව බොදු හැඟීම විය. සිංහල සංස්කෘතිය හා බෞද්ධ ප්‍රබෝධය ගැන උනන්දු වූ පිරිස් මේ සම්බන්ධව විටින් විට උද්ඝෝෂණය කළහ.

1880 මැයි මස 16 වැනි දින ගාලු වරායෙන් දිවයිනට පා තැබූ කර්නල් හෙන්රි ස්ටීල් ඔල්කොට් තුමා බොදු දහම වැලඳගෙන පරම විඥානාර්ථ බෞද්ධ සංගමය පිහිටුවා ලූයේ 1880 ජූනි මස 17 වැනි දින දී ය. පරම විඥානාර්ථ බෞද්ධ සංගමයේ මෙහෙයවීමෙන් 1880 දෙසැම්බර් 3 වැනි දින 'සරසවි සඳරැස' පුවත්පත නිකුත් කරන ලදී.

පරම විඥානාර්ථ බෞද්ධ සංගමය මගින් ඉදිරිපත් කෙරුණ මූලික ප්‍රතිපත්ති හා වැඩ පිළිවෙළ මෙසේ විස්තර කෙරුණි.

1 අන්‍ය ආගමික මතවාද වලින් බොදු දහම රැක ගැනීම

2 බොදු ආකල්ප පෝෂණය කොට බොදු දහමේ වත්පිළිවෙත් සඳහා බොදු ජනයා යොමු කරවීම

3 බොදු දහම ප්‍රචාරය කිරීම මෙම සංවිධානයට ප්‍රධාන පෙළේ බෞද්ධ නායකයන් ඇතුළු බොදු ජනයා එකතු විය.

මෙහි මුලින් ම මෙම සංවිධානයේ ප්‍රචාරක පුවත්පතක අවශ්‍යතාව පෙනී යන්නට විය. එම පුවත්පත 'සරසවි සඳරැස' නමින් නිකුත් විය. එය සෑම සිකුරාදාවක ම නිකුත් වූ සතිපතා පුවත්පතක් විය. මෙයට පිටු හතරකින් යුක්ත විය. වසර හතක් ඉක්ම යැමත් සමග 1887 මැයි මාසයේ සිට සිකුරාද සහ අඟහරුවාද වශයෙන් සතියකට පත්‍ර දෙක බැගින් නිකුත් කෙරුණි.

ස්වභාෂාව හා බුදු දහම මැනැවින් උගත් පඬිවරුන්ගෙන් යුක්ත පුවත්පත් කතු මඩුල්ලක් විය. 1901 මැයි මාසයේ දී සිකුරාද පත්‍රය පිටු අටක පුවත්පතක් බවට පත් විය. 1902 ජනවාරියේ දී අඟහරුවාද පුවත්පත ද පිටු අටක් දක්වා විශාල කරනු ලැබී ය.

'සරසවි සඳරැස' පත්‍රයේ මුල් ම කතුවරයා වූයේ වේරගම පුංචි-බණ්ඩාර පඬිතුමා ය. විද්‍යෝදය පිරිවෙනෙහි සිප් සතර හැදෑරූ සිසුවකුව සිටියේ ය. සිරි සුමඟල් මාහිමියන්

පරම විඥානාර්ථ
බෞද්ධ සංගමයේ
මෙහෙයවීමෙන් 1880
දෙසැම්බර් 3 වැනි
දින "සරසවි
සඳරැස" පුවත්පත
නිකුත් කරන ලදී.

වහන්සේ ගේ ගිහි සිසුන් අතර ප්‍රමුඛයා වන ඔහු ශබ්ද ශාස්ත්‍ර ප්‍රවීන දක්ෂ ලේඛකයකු විය. සිහල ගැදි රචනයෙහි නවයුගයක් උදා කරවූ කෙනෙකු ලෙස ප්‍රකට වුණේ ඔහු වෙත තිබූ කමණීය, සරල, ජනප්‍රිය රචනා ශෛලිය නිසා ය. නමුත් ඔහු අකාලයේ මිය ගියේ ය. මිය යන විට ඔහු තිස් හැවිරිදි විය. දිනය 1892 දෙසැම්බර් 5 වැනිද ය.

මෙම ශෝක පණිවිඩය 'සරසවි සඳරැස' පුවත්පතේ මෙලෙස පළ විය.

සරසවි සඳරැස පත්‍රයේ කර්තෘ වූ වේරගම පුංචිබණ්ඩාර මහතා ගේ පරලෝකප්‍රාප්තිය

..අප සමාගමේ සමාජික වූ අප කතු තුමා රෝගාතුරව සිට මේ මස 5 වැනි දින රාත්‍රි එකේ කාලසමට පරලෝකප්‍රාප්ත වූ බව ද එම මෘත ශරීරය භූමිදානය පිණිස 7 වැනි බුද දින උදය හතට මාලිගාකන්දේ සිට කනත්තේ සොහොන් භූමියට ගෙන යන බව ද කනගාටුවෙන් දනුම් දෙමු.

මේ පුවත්පත මගින් ප්‍රචාරය වූ අදහස් මගින් බොදු ජනතාව තුළ මහත් පරිවර්තනයක් දක්නට ලැබුණි. ජාතික අරමුණක් ඇතිව කටයුතු කරන පිරිසක ගේ බිහි වීම සිදු විය. සිංහල ජාතියත් බොදු දහමත් යන පරමාර්ථයෙන් කටයුතු කිරීමට පෙලඹුන පාඨක සමූහයක් බිහි විය. වෙළෙඳ ප්‍රචාරක සඳහා ද මෙම පුවත්පත ඉමහත් ප්‍රයෝජනයක් වූයේ ව්‍යාපාරික ප්‍රජාව කෙරෙහි ය. සතිපතා අලෙවි වූ පුවත්පත් සංඛ්‍යාව 1905 වන විට 8000 ඉක්ම විය. එවකට විසි ලක්ෂයක්ව සිටි බොදු බැති ජනතාව ගේ ප්‍රධාන හඬ මේ පුවත්පත විය.

එහි ඉංග්‍රීසි පුවත්පතක් ද එම නමින් ම 1905 ජූනි මාසයේ දී අරඹන ලදී. 'සරසවි සඳරැස' ඉංග්‍රීසි පුවත්පත සෑම සිකුරාදාවක ම නිකුත් වූ අතර බෞද්ධයන් ගේ දුක්ගැනවිලි සඳහා පාලක පක්ෂයේ ඇස් ඇරවීම මෙහි මූලික අරමුණ විය. සෑම සිකුරාද දිනයක මෙම පත්‍රය නිකුත් වූ අතර විශාල පත්‍ර ප්‍රමාණයක් අලෙවි විය.

1886 ජනවාරි මාසයේ දී පරම විඥානාර්ථ බෞද්ධ සමාගමේ යහපත හා සේවය සඳහා රජයේ සේවයෙන් ඉල්ලා අස් වූ ධර්මපාල තුමා පරම විඥානාර්ථ බෞද්ධ සංගමයේ බෞද්ධ අංශයේ ප්‍රධාන ලේකම් වශයෙන් ද සරසවි සඳරැස හා බෞද්ධ යන්ත්‍රාලයේ කළමනාකරු වශයෙන් ද බෞද්ධ පාසල්වල කළමනාකරු වශයෙන් බෞද්ධ රක්ෂක සභාවේ සහකාර ලේකම් වශයෙන් ද 1886 මාර්තු මස සිට 1890 දෙසැම්බර මස දක්වා සේවය කර ඇත.

මුලදී අත් යන්ත්‍රයක් මගින් මුද්‍රණය කළත් පසුව එකල ලංකාවේ තිබූ නවීනතම මුද්‍රණාල යන්ත්‍රවල තත්ත්වයට උසස් කරන ලදී. යන්ත්‍ර ගෑස් බලයෙන් දිවෙන යන්ත්‍රයක්

පරම විඥානාර්ථ
බෞද්ධ සංගමය
යටතේ 1905 වන විට
පැවැති විදුහල් 200
තිබුණ අතර එහි
සිසුන් 30,000 ක්
අධ්‍යාපනය ලැබූහ.

මගින් ක්‍රියා කරවන ලදී. පත්‍ර කාර්යාලයත් නවීන පහසුකම් සහිතව සකස් විය.

බෞද්ධ අධ්‍යාපනය පිළිබඳ විශේෂ අවධානයක් යොමු කර වූ පරම විඥානාර්ථ බෞද්ධ සංගමය යටතේ 1905 වන විට පැවැති විදුහල් 200 තිබුණ අතර එහි සිසුන් 30,000 ක් අධ්‍යාපනය ලැබූහ. බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ මුදුන් මල්කඩ බවට පත් වී තිබුණේ කලම්බු බුඩිස්ට් ඇකඩමි' නම කොටුවේ පිහිටි විදුහල විය. පසුව මරදානට ගෙන යන ලදුව 'ආනන්ද මහා විදුහල' ලෙස නම් කෙරුණි. බෞද්ධ අධ්‍යාපනය සඳහා විදේශීය ආධාර නො සැලසුන යුගයක මෙම කර්තව්‍ය සාර්ථක ලෙස පවත්වා ගෙන යැමට හැකි වූයේ 'සරසවි සඳරැස' පුවත්පත මගින් කෙරුණ ප්‍රචාරක උද්‍යෝගය මත බෞද්ධ ආගමික ධනවත් ප්‍රභූවරුන් ගේ නොමසුරු ආධාර ලැබීමෙනි.

මෙහි පසු කලක කර්තෘ හේමේන්ද්‍ර සේපාලි පෙරේරා මහතා විය. පණ්ඩිත ටී. කරුණාරත්න හා කාර්ය මඩුල්ලේ වූවන් අතර කළමනාකාර ධූරය දැරුවේ ජේ. එච්. ද සොයිසා මහතා ය.කාන්තාවන් ප්‍රථම වරට සිංහල නාට්‍යයක රඟපෑ බව වාර්තා වී ඇත්තේ ක්‍රි. ව. 1885 සැප්තැම්බර් 26 වැනිද ය. සිංහල නෘත්‍ය සමාගම වෙනුවෙන් සී. ඇන්. බැස්ටියන් මහතා රචනා කොට නිෂ්පාදනය කළ 'රොමලීන්' නාට්‍යයෙහි ස්ත්‍රී චරිතයක් රඟ පෑවේ රද්දොළුව ග්‍රාමයේ ඇනා පෙරේරා නැමැති යුවතිය යි. ඇය විවාහ වීමෙන් පසු ඇනා කන්නන්ගර නමින් හැඳින් වූවා ය.

එකල සිංහල තරුණියකට නාට්‍යයක රඟපානවා තබා නාට්‍යයක් නැරඹීමට යැමත් නුසුදුසු ක්‍රියාවක් ලෙස සැලකූ යුගයක් විය.මෙම මතය විත්‍රපට යුගය තෙක් තිබුණි. ස්ත්‍රී චරිතවලට පණ දුන්නේ ස්ත්‍රී වෙස් ගත පුරුෂයන් විසිනි.

මෙසේ ස්ත්‍රියක් ප්‍රථම වරට නාට්‍යයක රඟපෑම ගැන පුවත්පත්වල අයහපත් ප්‍රතිචාරයක් ලැබෙනැයි විශ්වාස කළ හැකි යුගයක දී 1885 සැප්තැම්බර 18 වැනි දින සරසවි සඳරැස පත්‍රයෙන් ලැබුණේ යහපත් ප්‍රතිචාරයකි. මෙය දන්වීමක ස්වරූපයෙන් පළ වී තිබූ බව සිහිපත් කළ යුතු ය. එම දන්වීම මෙසේ පළ වී තිබුණි.

පරණ සිරිත් වූ පුරුෂයන් ස්ත්‍රීන් මෙන් පෙනීම වෙනස් කර.

ස්ත්‍රියක් ම පෙනී සිටීම සිංහල නෘත්‍ය මණ්ඩලයක පළමුවරට සිංහල කන්‍යාවක් නෘත්‍ය දක්වමින් ලංකා කතාන්තරය සම්පූර්ණ කිරීමේ අලංකාර රාත්‍රිය නම්බුකාර

උපහාස රසයට මුල් තැන දෙමින් ආරම්භ වූ පුවත්පත "කවට කතිකයා" නමින් ප්‍රචාරය විය.

යෞවතියක් ම නෘත්‍ය මණ්ඩලයට ඒම සිංහල කාන්තාවක් නාට්‍යයක රඟපාන්නට ඉදිරිපත් වීමත් ඉතා අභියෝගාත්මක කාරණා ලෙස පිළිගැනීමට සිදු වේ. ඒ හේතු කොට ගෙන ඇති විය හැකි මහජන උද්‍යෝගය වළක්වා ගැනීමේ අභිප්‍රායෙන් නම්බුකාර යෞවතියක් ම නෘත්‍ය මණ්ඩලයට ගෙන ඒම යන විගන්තිය නාට්‍යකරුවන් විසින් අවධාරණය කරන ලද්දේ ඒ මතු නොව සරසවි සඳරුස පත්‍රයේ කතුවරයා ද නාට්‍යකරුවා ගේ තිළිය ගේ ගරු නම රැකීම සඳහා "රොමලීන්" කුමරිය වෙනුවට නෘත්‍ය කළේ ස්ත්‍රී වේශධාරී තරුණයන් නොව දෙමාපියන් විසින් අක්ලිෂ්ට ලෙස පාලනය කරනු ලබන තරුණියක් බව පත්‍රයේ පළ කිරීමෙනි.

බෞද්ධ හැදියාව තගා සිටිනු වස් පවත්වා ගෙන ආ "සරසවි සඳරුස" පත්‍රයේ හා මුද්‍රණාලයේ දියුණුවට අනලස්ව සේවය කළ උතුමෙකි, ශ්‍රාවස්තියේ ඩබ්ලිව්.ඒ.සිල්වා මැතිතුමා. එතුමා විසින් "සිංහල සමය" මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රණය කරන සඳරුස යන්ත්‍රාලයට පරිත්‍යාග කරන ලදින් එවක් පටන් සරසවි සඳරුස. සඳරුස හා සිංහල සමය නමින් ප්‍රසිද්ධ විය. පසුව ප්‍රතිසංස්කරණයෙන් සුතුව ප්‍රසිද්ධ කරන්නට පටන්ගත් "සරසවි සඳරුස" පත්‍රයේ සිංහල සමය ගැන සඳහන් නොවීම බෞද්ධ ජනයා තුළ විමතියට කරුණු විය.

1875 අගෝස්තු 31 දින ඉඳුරුවට නුදුරු අතුරුවැල්ල නම් ග්‍රාමයේ උපත ලැබූ පර්සිවල් ද සිල්වා විසි එක්වැනි වියවසේ දී කොළඹ ලී බඩු භාණ්ඩ වෙළෙන්දකු වූ දෙන් සයිමන් පෙරේරා ධර්ම ගුණවර්ධන මොහන්දිරම් ගේ වෙළඳ සැලේ ලිපිකරු තනතුරට පත් විය.අනගාරික ධර්මපාල හිමියන් ගේ ප්‍රසිදධ දේශනයක් ඇසීමෙන් පසු එතුමා ගේ අනුග්‍රහයෙන් නම ද වෙනස් කොට පියදස සිරිසේන යන නාමය භාවිතා කරන්නට විය. "මාගේ දිවි තිබෙන තුරු සිංහල ජාතියටත් බෞද්ධ ආගමටත් සේවය කරමි" යන්න ඉටා ගත්තේ ය.

ලිපිකරුවකු ලෙස සේවය කරන අතර 1908 ජූලි මාසයේ දී ආරම්භ කිරීමට යෙදුන "සිතුමිණ" සඟරාවේ උප කර්තෘ ධූරයට ද පත් විය. දක්ෂ ලේඛකයකු වූ මෙතුමා ගැන පැහැදුණු "සරසවි සඳරුස" කතු තුමා ස්වකීය පත්‍රයෙහි විශේෂ ලේඛකයකු මෙන් පත් කර ගත්තේ ය. එතුමා ගේ ඔවදන් සිරිත හා දම්පල් සිරිත යන කවි පොත් ද මෙකල පළ විය.

කවට කතිකයා

උපහාස රසයට මුල් තැන දෙමින් ආරම්භ වූ පුවත්පත "කවට කතිකයා" නමින් ප්‍රචාරය විය. 1847 පෙබරවාරි මස 27 වැනි දින උපත ලැබූ ජී. දෙන් පැලිස් අප්පුහාමි

එකල සිංහල තරුණියකට නාට්‍යයක රඟපානවා තබා නාට්‍යයක් නැරඹීමට යෑමත් නුසුදුසු ක්‍රියාවක් ලෙස සැලකූ යුගයක් විය. මෙම මතය චිත්‍රපට යුගය තෙක් තිබුණි.

කවියා, "කවට කතිකයා" පුවත්පතේ ආරම්භක පුරෝගාමියා විය. 1872 ජනවාරි මස 1 වැනි දින පුවත්පත ආරම්භ කිරීමේ දී ඔහු විසි පස් හැවිරිදි වියේ පසු විය. එම පුවත්පත ඔහු ගේ මරණය තෙක් පුරා වසර 40 කට වැඩි කාලයක් පවත්වා ගෙන ගොස් තිබුණි. පැලිස් අප්පුහාමි ගේ අභාවය 1910 සැප්තැම්බර 4 වැනි දින සිදු විය.

සිංහලයන් ඉංග්‍රීසි පාලකයින් ගේ අතකොලු බවට පත්වීම නොරිස්සූ ඇතැම් දක්ෂ කවියන් හා ලේඛකයින් කර්කශ උපහාසයෙන් ඔවුන් ගේ ක්‍රියා කලාපය හෙළා දුටු අවස්ථා බොහෝ ය. ඔවුන් අතර "කවට කතිකයා" කතුවර ජී. ඩී. පැලිස් අප්පුහාමි ප්‍රමුඛයා විය. ඔහු දක්ෂ කවියකු හා ලේඛකයකු සේ ම ව්‍යක්ත පඬිවරයෙකි.

බාත්ස් ආණ්ඩුකාර තුමා ලක්දිවට සැපත්වීම, ඉංග්‍රීසි චාරිත්‍ර කරපින්නා ගත් කළු සුද්දන්ට හා අන්ධ අනුකාරයෙන් ඉංග්‍රීසියට ගරු කරන්නා වූ ගම්බද ජනයාට සිංහලකම - අපේකම තෝරා බේරා දුන්නේ කවියෙනි.

මෙබඳු රචනා සංයුක්ත, විකට පත් සඟරා රැසක් නිදහසට පෙර ලංකාවේ මුද්‍රණයෙන් නිකුත් වූයේ ජාතිය නිදහස් බවින් අවදි කර දේශීය හැදියාව උද්දීපනය කිරීමේ අටියෙනි.

සුදු කබර කථාවෙන් ශ්‍රී සුමංගල මහ නා හිමිපාණන් උපහාසයට ලක්කොට සති තිපයක් වසන්ව සිටීමට සිදු විය. "සිංහලයේ රජ පවුල අමුඩයට යයි" යන්නෙන් රජ පවුල උපහාසයට ලක් කොට අධිකරණය ඉදිරියේ පෙනී සිටියේ ය.

පැලිස් අප්පුහාමි ගේ කවට වදන් ගද්‍ය, පද්‍ය දෙකින් ම පත්‍රයේ පළකරවන ලදී. සිංහල අවුරුදු චාරිත්‍ර සඳහා ඔහු පළ කළ රසික කියුම් ද එහි විය.

"රොබෝ සිංඤෝ" අප්පුහාමි යයි කියේ ශ්‍රීමත් හර්කියුලස් ජෝර්ජ් රොබට් රොබින්සන් ආණ්ඩුකාරයාට ය. "ගිරිගෝරිස්" අප්පුහාමි යයි කියේ ශ්‍රීමත් විලියම් ග්‍රෙගරි ආණ්ඩුකාරතුමාට ය.

1895 "දිනපතා ප්‍රවෘත්ති" නම් පුවත්පත නිකුත් විය. එහි ආරම්භකයා හා කතුවරයා සී. දෙන් බැස්ටියන් මහතා විය. එම කන්තෝරුව කොළඹ පිටකොටුවේ මැලිබන් වීදියේ පිහිටා තිබුණි. මෙම පුවත්පත ප්‍රමාණයෙන් විශාල පුල්ස්කැප් එකක පිටු හතරකින් යුක්ත විය. මිල ශත 5ක් විය. ❑